

Kachina's, poppen van

De Kachina-poppen zijn een weergave van de Katsinam, de geesten van de Hopi-indianen. Deze geesten zijn bemiddelaars tussen de mensen en de goden. Zij leven van de winter tot de zomer bij de Hopi-indianen.

de Hopi-indianen Deel 2

1. Hilili Kohanna.
(Zuni Pueblo),
laat 19e eeuw.

Foto Brooklyn Museum

Chaveyo, een
Ogra Kachina
(een heks) (Hopi
Pueblo), 2e helft
20ste eeuw, 58 cm

Foto Brooklyn Museum

Tijdens bepaalde ceremoniën nemen de mannen van de Hopi-indianen door het dragen van maskers en lichaamsversieringen de identiteit van een Katsina (enkelvoud van Katsinam) aan en worden er Kachina-poppen aan de meisjes uitgedeeld. De poppen worden niet aanbeden, het zijn objecten met een educatieve functie. De Hopi noemen de poppen zelf: Tithu.

De Hopi-indianen leven op drie Mesa's (een geïsoleerde, vlakke verhoging in het landschap) in het noorden van Arizona (VS). De drie Mesa's staan elk bekend om hun specialiteit op het gebied van kunstnijverheid: de eerste Mesa om zijn aardewerk, de tweede om Kachina-poppen en zilverwerk en de derde Mesa om zijn gevlochten schalen.

De Kachina-poppen

De Kachina's zijn gemaakt van de wortels van een plaatselijk voorkomende populierensoort, *Populus fremontii*, een lichte, makkelijk te bewerken houtsoort. Ze worden beschilderd en kunnen allerlei

3. Zeer oude kachina
(Zuni Pueblo), 18e eeuw, 21 cm.

© The Trustees of the British Museum

versieringen en attributen van leer en veren hebben. Van veel Kachina's is er een mannelijke en een vrouwelijke versie. De oudste Kachina's komen uit de negentiende eeuw. Er is er zelfs eentje bekend uit de achttiende eeuw. Het is slechts een plat plankje bestaande uit een hoofd en een romp. Dit oude exemplaar bevindt zich in het Britisch Museum. (afb. 3)

Ontwikkeling

De vorm van de poppen heeft een ontwikkeling doorgemaakt. De eerste poppen waren zeer eenvoudig. Eigenlijk een houten beschilderde cilinder waarop uitstekende delen als oren en neus waren geplakt. Toen in de jaren dertig de eerste toeristen kwamen, vroegen die om meer realistische poppen. De poppen, die tegenwoordig voor de verkoop worden gemaakt, zijn zeer realistisch. Toch worden er nog steeds ook traditionele poppen gemaakt, die de educatieve rol tijdens de rituelen vervullen.

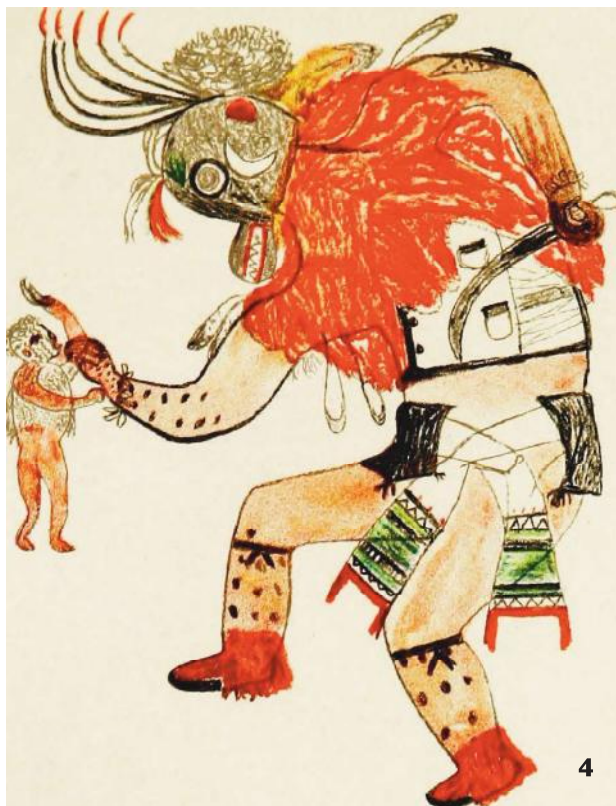
De realistische pop van afbeelding onderaan pagina 56 is een weergave van

de heks Chaveyo. Een pop die een heks voorstelt, wordt een Ogra Kachina genoemd. Ogra Katsinam zijn geesten die de discipline bewaken. Zij komen naar de dorpen op de eerste en de tweede Mesa tijdens en vlak na de Powamuya ceremonie, de ceremonie van het ontkiemen van de zaden. Stoute kinderen zijn doodsbang voor Ogra Kachina's, omdat zij dreigen de kinderen aan hun haak te rijgen en in de mand op hun rug mee te nemen en op te eten. Deze pop is uit de Late Action Period (zie de stillistische indeling op pag 59).

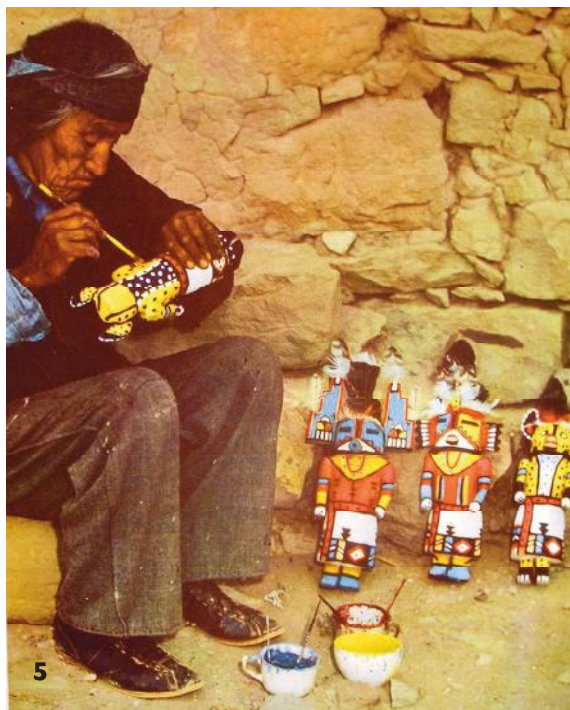
De Amerikaanse antropoloog Jesse Walter Fewkes bracht in 1903 al een boek uit over de Kachina's. Daarin zijn ook tekeningen opgenomen die de toen 30-jarige Hopi-indiaan Kutchananuu of Witte Beer gemaakt heeft. Op de tekeningen op deze pagina zien we de Ogra Kachina met haar haak.

Wilson Tawauaptewa

Van poppen van voor 1900 is meestal niet bekend wie de maker is. Een uitzondering daarop is Wilson Tawauaptewa

4

5

4. Een tekening van de heks Chaveyo.
5. Wilson Tawauaptewa aan het werk.

Bron flickr bunky's pickle 2008

tewa (1871-1960). Hij leefde in het dorp Oraibi op de derde Mesa. Hij was daar stamhoofd en medicijnman en speelde in die functies een belangrijke rol bij de Katsina-rituelen. Hij maakte poppen zowel voor de rituelen, alsook voor de toeristen, die vanaf de jaren '20 de Grand Canyon en de daar niet ver vandaan gelegen Hopi-dorpen bezochten. Omdat het maken van een kopie van een rituele pop inging tegen de Hopi-waarden, maakte hij een duidelijk onderscheid tussen de poppen voor de rituelen en die voor de verkoop. Waar een traditionele pop is voorzien van geometrische patronen die de bergen en de wolken voorstellen, bracht Tawauaptewa bijvoorbeeld punten aan. Zo gaf hij zijn eigen artistieke interpretatie aan de pop zonder de tradities te verloochenen.

Het is uiteraard erg lastig om te bepalen of een pop echt gebruikt is voor de rituelen, echt aan de meisjes is gegeven en in de pueblo in huis aan de muur heeft gehangen. Bij veel poppen van voor 1940 zal dat zo zijn. Zoals uit het verhaal over Tawauaptewa blijkt, verkochten de Hopi de 'echte' poppen niet graag en ook nu zien ze hun Kachina's liever niet in handen van verzamelaars. Aan de andere kant is bekend dat er sinds de jaren '30 al poppen voor toeristen gemaakt zijn. Van de poppen van recente datum is het helemaal moeilijk te bepalen of ze 'echt' zijn. Ook nu nog worden elk jaar nieuwe poppen aan de meisjes gegeven, maar in sommige gevallen worden die later verkocht.

Havasupai

De Hopi maken en maakten behalve poppen van Katsinam ook poppen die leden van andere indianenvolken voorstellen. Dit zijn indianen die in de buurt van de Hopi wonen, bijvoorbeeld de Navajo's, de Apaches en de Havasupai. Hierbij worden typerende kenmerken van een bepaalde stam uitvergroot. Zoals wij in Europa dat doen met de stijve Engelsman en de Italiaanse vrouwenver sierder.

De Havasupai-indianen woonden gedurende meer dan 800 jaar in en rond de

Grand Canyon. Eind 19e eeuw zijn ze door de federale overheid gedwongen hun land te verlaten. Pas in 1975 kregen zij de rechten op het land van hun voorouders terug. Het Havasupai-volk telt anno 2019 ongeveer 700 individuen. In het verleden onderhielden de Havasupai nauwe banden met de Hopi.

Het popje van de afbeelding onderaan deze pagina stelt een vrouwelijke Havasupai voor, genaamd Konin Taka. De Havasupai-poppen spelen een rol bij de zomerdansen. Hun gezangen gaan over de oogst en bevatten verwijzingen naar de handel in hertenvlees, verfstoffen en gedroogde vijgen. De pop is op traditionele wijze gemaakt rond 2000 door Brenden Kayquoptewa. Brenden groeide op in het dorp Hotevilla op de derde Mesa.

Herkennen van de poppen

Elke pop is uniek, de poppen worden niet in serie gemaakt. Er zijn wel meerdere poppen die allemaal eenzelfde geest voorstellen. Deze poppen hebben echter wel allemaal de vaste kenmerken, die bij het uitbeelden van die Katsina horen.

6. Konin Taka.
Begin 20ste
eeuw, 23 cm.

Foto Aad van den Ende

De poppen kunnen worden ingedeeld in vier stilistische perioden

© The Trustees of the British Museum

1. De Early Traditional Period van 1850 tot 1910. In deze periode zijn de poppen nog zeer eenvoudig. Ze bestaan altijd uit een cilinder van populierenwortelhout met gezichtskenmerken, die worden weergegeven door verschillende gelijmde delen. De textuur van de pop is ruw en de pop is beschilderd met minerale en plantaardige pigmenten.

Bron flickr diversity corner 2013

2. De Late Traditional Period van 1910 tot 1930. Deze poppen zijn realistischer, hebben betere proporties en zijn gedetailleerder gesneden en beschilderd. De poppen hebben als eerste verflaag een laagje kaoliene, daarop komt dan een tweede laag met kleur, dat er vaak afbladdert.

Foto Brooklyn Museum

3. De Early Action Period van 1930 tot 1945. De poppen gaan nu op echte mensen lijken, de armen komen los van het lichaam en het hoofd kan soms worden gedraaid, zodat de pop meer beweging kan laten zien. De poppen dragen kleding, soms van leer en bont.

© The Trustees of the British Museum

4. De Late Action Period van 1945 tot heden. Tijdens deze periode veranderen de poppen het meest. Zij worden steeds realistischer, met de juiste lichaamsproporties en zijn aangepast aan de wensen van de toeristen. Ze staan op een voetstukje, zodat ze niet meer opgehangen hoeven te worden. Door het verbod op het gebruik van veren zijn de veren tegenwoordig van hout gemaakt. Het zijn eigenlijk realistische beelden, die een Hopi-danser in actie voorstellen.

Het masker is hierbij het belangrijkste kenmerk. Harold S. Colton, ooit directeur van het museum van Noord-Arizona in Flagstaff, heeft reeds in 1949 in zijn boek *Hopi Kachina Dolls. With a key to their Identification* een zeer overzichtelijke schema opgenomen waarbij door middel van selectieve kenmerken de poppen te herkennen zijn. Zo heeft een Konin Taka Kachina altijd een driehoekige mond, hoorns en veren op het hoofd en rechthoekige zwarte ogen.

Een bezoek aan Hopi-land

Tijdens een reis naar de westkust van de Verenigde Staten is de Grand Canyon natuurlijk een 'verplicht' nummer. De Mesa's waar de Hopi-indianen wonen, liggen daar dichtbij. Op de tweede Mesa vind je het Hopi Cultural Center met een museum, een restaurant en een motel. In het dorp Sichomovi is het mogelijk een rondleiding door de pueblo te krijgen. Fotograferen is streng verboden. De indianen geven informatie over hun reservaat en de dorpen via een eigen Website: <http://hopi.org>.

Foto Brooklyn Museum

7. Koshare Clown, (Hopi Pueblo). Laat 20ste eeuw, 38 cm.

In de souvenirwinkels rond de Grand Canyon zie je overal Kachina's. De meesten zijn niet van het juiste hout, zijn niet gemaakt door een Hopi en hebben niets met de rituelen te maken. Meestal staan ze op een voetstukje. Er worden zelfs miniatuurpoppetjes van plastiek verkocht die bedoeld zijn als speelgoed. De traditionele poppen zijn altijd van het lichte hout van populierenwortels en zijn bedoeld om op te hangen. Sommige poppen van bekende makers zijn erg kostbaar. Je kunt ze het beste kopen in een winkel die aangesloten is bij de Indian Arts and Crafts Association. Prijzen voor goede poppen variëren van 200 tot 2000 dollar.

Een grote collectie Kachina's uit alle perioden vind je in het Heard Museum in Phoenix. De collectie wordt mooi beschreven in het boek *Hopi Kachina Tradition. Following the Sun and Moon* door Alp H. Secakuku, een Hopi indiaan. Uiteraard is in het museum ook een grote winkel met onder andere door Hopi gemaakte poppen. Ook in Europa zijn de Kachina's geliefd. Bij Galerie Flak in Parijs beginnen de prijzen bij €3000. Tijdens het schrijven van dit artikel was er een veiling bij Sotheby in New York waarbij een aantal poppen uit de collectie van David Teiger voor meer dan €20.000 per stuk weggingen.

Verzamelen

Er zijn enorm veel verschillende Kachina's. Naast het feit dat er heel veel Katsinam zijn, kan elke Katsina per dorp, per Mesa of per volk andere kenmerken hebben. Verzamelaars beperken zich daarom soms tot het verzamelen van een bepaald soort Kachina, bijvoorbeeld de clowns. Deze Katsinam treden op in pauzes tussen de gezangen en dansen en geven commentaar op plaatselijke gebeurtenissen. De clowns zijn soms herkenbaar aan hun zwart-wit gestreepte kostuum. Wie een Kachina wil aanschaffen hoeft niet helemaal naar Arizona af te reizen. Authentieke Kachina's gemaakt door

Hopi-indianen zijn ook in Den Haag te koop.

Tenslotte

Er wordt wel gezegd dat de Hopi-indianen de meest rijke spirituele cultuur hebben van alle indianenvolken en dat die cultuur ook nog eens behouden is gebleven. Hun ceremoniën en vaste rituelen hebben de Hopi al eeuwenlang doen overleven op de mensonvriendelijke plaats waar ze wonen. Ook in deze tijd houden zij vast aan hun tradities. De Kachina-poppen, als verpersoonlijking van de Katsinam, worden nog steeds gemaakt. De poppen zijn zeker geen speelgoed. Ze zijn voor de Hopi onmisbaar om de tradities en de kennis om te overleven door te geven aan de volgende generaties. Het zijn mooie en boeiende poppen.

Maar, weet wel wat je doet als je er eentje aanschaft en kijk er niet vreemd van op als het Hopi-opperhoofd Sam Tenakhongva voor je deur staat en de pop opeist. Dat deed hij ook in 2015, toen hij probeerde de veiling van Kachina's bij een Parijs veilinghuis te voorkomen.

vandenendaad@gmail.com

Bronnen

- Colton, H.S. (1959). *Hopi Kachina Dolls: With a Key to Their Identification*. Albuquerque: University of New Mexico
- Fewkes, J.W. (1903). *Hopi Katchinas*. Dover Publications
- Jong, S. de (1999). Stammenstrijd. *NRC*, 2-9-1999
- Keane, M. & Monte, B. (2010). Katsina or Kachina? Barr Walsh on the Spiritual Roots of native America Dolls. *Collectors Weekly*, Sep. 2010
- Mashberg, T. (2013). Secret bids guide Hopi indians' spirits home. *The New York Times*, 16-12-2013
- Secakuku, A.H. (1995). *Hopi Kachina Tradition. Following the Sun and Moon*. Phoenix: The Heard Museum
- Stoller, M.L. (1991). Birds, Feathers, and Hopi Ceremonialism. *Expedition Magazine* Volume 33 nr. 2 1991
- Teiwes, H. (1991). *Kachina Dolls: The Art of Hopi Carvers*. Tucson: The University of Arizona Press
- Wright, B. e.a. (2003). *Kachina Spirit, Dolls, Myths and Ceremonies of the Hopi and Zuni Indians*. Parijs: Galerie Flack
- Wright, B. (1977). *Hopi Kachina's The complete Guide to Collecting Kachina Dolls*. Cleveland: Northland Publishing

Foto Brooklyn Museum

8. Zakyalestoy.
(Zuni Pueblo),
laat 19e eeuw,
44,5 cm.

Foto Aad van den Ende

9. Corn Kachina,
27 cm.